

- жизненного пути / Р.А. Ахмеров, А.А. Кроник. – М.: Смысл, 2003. – 284 с.
7. Левин К. Теория поля в социальных науках / К. Левин. – СПб.: Речь, 2000. – 368 с.
 8. Леонтьев Д.А. Жизнетворчество как практика расширения жизненного мира / Д.А. Леонтьев // 1-я Всероссийская научно-практическая конференция по экзистенциальной психологии: Материалы сообщений / Под ред. Д.А. Леонтьева, Е.С. Мазур, А.И. Сосланда. – М.: Смысл, 2001. – С. 100 – 109.
 9. Резник Т.Е. Жизненные стратегии личности: поиск альтернатив / Т.Е. Резник, Ю.С. Резник. – М.: Аграф, 2008. — 150 с.
 10. Рубинштейн С. Л. Человек и мир / С.Л. Рубинштейн. – М.: Наука, 1997. – 191 с.
 11. Словарь практического психолога / [сост. Головин С.Ю.]. — М.: «Издательство АСТ», 2003. — 800 с.
 12. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т.М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.
 13. Фонарев А.П. Психология становления личности профессионала / А.П. Фонарев. – М.: НПО «МОДЭК», 2005. – 248 с.
 14. Ямницький В.М. Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія і експеримент: Монографія / В.М Ямницький. – Одеса: ПНЦ АПН України – СВД Черкасов М.П., 2006 – 362 с.

Резюме. Стаття посвячена теоретическому аналізу психологічних особеностей формування образу мира в контексте проблеми бытия человека и его отношений с миром, а именно через анализ жизненных стратегий, жизненных ориентаций, жизненных программ, модусов жизни, жизненных ситуаций, жизненной позиции, жизненного мира личности.

Ключевые слова: образ мира, жизненное пространство, жизненный мир, жизненная стратегия, жизненная ориентация, жизненная программа, модус жизни, жизненная ситуация, жизненная позиция, життєтворчество.

Summary. This article provides a theoretical analysis of the psychological characteristics of the image of the world from the perspective of human existence and its relationship with the world, namely through the analysis of life strategies, life orientation, life programs, modes of life situations, position in life, life's world of the individual.

Key-words: image of the world, living space, living world, life strategy, life orientation, life program, mode of life, life situation, lifestyle, art of life.

УДК 159.954-053.4

О.С. ДОНЧЕНКО

КРЕАТИВНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Резюме. У статті розглядається проблема формування креативності вихователя ДНЗ як найважливішої передумови педагогічної творчості. Автор розкриває поняття педагогічної творчості, аналізує традиційні погляди на феномен педагогічної креативності, яка визначається як багатоаспектна і системна особистісна якість. Особливу увагу приділено визначенню місця і напрямків проявів креативності в професійній діяльності вихователя дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: творчість, креативність, педагогічна творчість, педагогічна креативність, ігрова діяльність, індивідуалізація, диференціація, розвивальне середовище.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство висуває нові завдання перед дошкільною освітою, зокрема, однією з найбільш актуальних задач є формування та розкриття творчого потенціалу дитини. Так, закон «Про дошкільну освіту» проголошує такі завдання дошкільної освіти: формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду. У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначається, що: «Найпершим суспільним середовищем для дитини стає дошкільний навчальний заклад, метою якого є формування механізмів соціальної адаптації та творчого втілення в умовах життя в товаристві незнайомих дітей і дорослих. Дошкільна освіта як перша самоцінна ланка має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити... Дитина може діяти не тільки за зразком, але й на творчому рівні, що забезпечує гармонійне поєднання рушійних сил активності дитини, спрямованих на здобуття знань, умінь, навичок та реалізацію особистісних механізмів регуляції своєї поведінки для досягнення поставленої мети. Творчі діяльнісні досягнення дитини характеризують прояв її здібностей (рухових, комунікативних, пізнавальних, мовленнєвих, образотворчих, музичних та інших). Базовий компонент дошкільної освіти спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості у дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у дошкільні роки» [2].

Та перш ніж помітити в малюючій щось незвичне, неординарне, талановите, потрібно, насамперед відкрити ці якості в самому вихователі. Тільки творча особистість може виховати творчу дитину. «У вихованні все повинно ґрунтуватися на особистості вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості, – писав К. Д. Ушинський. – Тільки особистість може діяти на розвиток і

визначення особистості, тільки характером можна утворити характер». Відповідно до досліджень В. Дружиніна, у віці 3-5 років формується «первинна» креативність як загальна творча здатність, неспеціалізована до якої-небудь галузі життєдіяльності, у цей час механізмом формування креативності є наслідування значимого дорослого як креативного зразка. Відтак, виникає необхідність підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до педагогічної творчості як найважливішого складника кваліфікаційної характеристики фахівця дошкільної освіти.

Мета статті. Теоретичне обґрунтування значення педагогічної творчості у професійній діяльності вихователя дошкільного навчального закладу та креативності як найважливішої її передумови.

Сьогодні маємо, як вказує В. Моляко, наявність чіткого замовлення суспільства не тільки на присутність творчих людей, але й на дослідження феномену творчості. І саме ідея необхідності розробок у сфері психології творчості, а саме навчання творчості, стимулювання творчої активності, виходить на передній план вітчизняної психологічної науки та практики.

Педагогічна творчість була й залишається у центрі наукових інтересів багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Творчість учителя вивчалась як об'єктивна ознака його педагогічної діяльності (В. Андрієвська, Л. Лузіна, О. Приходько, В. Сагарда тощо), визначались основні риси творчого вчителя (В. Лісовська, Н. Кічук, М. Нікандров, М. Поташник), вивчались умови розвитку його педагогічної творчості (Ю. Бабанський, Н. Гузій, В. Загвязинський, Р. Шакуров та ін.), шляхи підвищення рівня творчої діяльності вчителя (Є. Левчук, Е. Карпова, А. Маркова, І. Раченко).

Аналізуючи представлені науковцями точки зору, можна помітити дві основні позиції, що полягають у визначенні педагогічної творчості. По-перше, як високого рівня професіоналізму, показника найвищої якості професійної діяльності (Р. Скульський, І. Раченко, І. Фещенко), по-друге, як необхідності, що виникає з особливостей самої педагогічної праці (І. Дмитрик, В. Кан-Калік, Б. Красовський, М. Нікандров, М. Поташник, Л. Рувинський, Н. Кичук, П. Шевченко).

Постає питання, чи може взагалі діяльність педагога бути нетворчою? У відповідь на дане запитання В. Сухомлинським навіть зазначає: «Я знаю представників багатьох спеціальностей, але немає – я в цьому переконаний – людей більш допитливих, невгамовних, більш одержимих думками про творчість, як учителів». А отже існує думка, що педагогічна праця нетворчою не буває й бути не може, тому що неповторні діти, обставини, особистість самого вчителя і будь-яке його педагогічне рішення не може бути чітко технологізованим.

Подібною думки дотримується і С. Сисоєва, виділяючи чотири рівні творчої педагогічної діяльності вчителя:

1) репродуктивний рівень (працюючи на основі вироблених до нього методик, рекомендацій, досвіду вибирає ті, які найбільше відповідають конкретним умовам його праці та індивідуально – психологічним особливостям учнів);

2) раціоналізаторський (на основі аналізу свого досвіду, конкретних умов своєї педагогічної діяльності вносить корективи у свою роботу, вдосконалює, модернізує деякі елементи існуючих рекомендацій, методик, досвіду відповідно до нових завдань, які виникають у конкретних умовах);

3) конструкторський рівень (на основі власного досвіду, самоаналізу власної діяльності й знань психолого-педагогічних особливостей кожного учня та учнівського колективу в цілому, вчитель, використовуючи існуючі методики, рекомендації, передовий досвід, конструює власні варіанти вирішення педагогічних проблем, прагнучи до найбільш оптимального їх розв'язання);

4) новаторський рівень (вчитель підходить до вирішення педагогічних проблем на принципово нових засадах, які відрізняються новизною, оригінальністю та високою результативністю) [6, с. 103-104].

Отже, навіть найнижчий, репродуктивний рівень педагогічної діяльності є творчим.

Ефективність виконання професійних функцій здебільшого залежить від того, наскільки сучасний спеціаліст є підготовленим до творчої праці. Багато прорахунків у практичній роботі пов'язані передусім із стереотипним мисленням людини. Щоденно виконуючи певні професійні операції у відповідних педагогічних ситуаціях, більшість педагогів виявляє стереотипну поведінку, що і спостерігалось нами у процесі аналізу діяльності вихователів.

В. Бухвалов закликав педагогів пам'ятати про те, що в педагогічній творчості початком всього є особистість педагога і, перш за все, наявність у нього творчих якостей, які виховуються протягом життя.

Аналіз наукових досліджень з цієї проблеми (Л. Кондрашової, І. Кривонос, Н. Тарасевича, В. Сластьоніна) доводить, що психологічна готовність до педагогічної творчості обумовлена рівнем розвитку креативності особистості.

Вперше використав поняття «креативність» в 1922 році Д. Симпсон, визначаючи його як здатність людини відмовлятися від стереотипних способів мислення. Активне вивчення феномену креативності соціологами, психологами та педагогами починається з другої половини ХХ століття.

Не зважаючи на те, що накопичено великий та змістовний матеріал по вивченню креативності, який дав певні результати як в теоретичному, так і в практичному відношенні, єдиної та стрункої теорії креативності досі не існує.

Тейлор пише, що вже в 60-х рр. ХХ в. було дано 60 визначень креативності. Вони були розділені на шість типів: 1). гештальтистські, що описують креативний процес як руйнування існуючого гештальта для побудови кращого; 2). інноваційні, орієнтовані на оцінку креативності по новизні кінцевого продукту; 3). естетичні, або експресивні, що роблять упор на самовираження творця; 4). психоаналітичні, або динамічні, що описують креативність у термінах взаємин (Воно, Я і Над-Я); 5). проблемні, що визначають креативність через ряд процесів вирішення завдань, до цього типу відноситься і визначення Гілфордом креативності як

дивергентного мислення; б). визначення, що не потрапили ні в один з перерахованих вище типів, у тому числі й досить розпливчасті.

Говорячи про традиційні погляди на креативність, відображені у сучасних дослідженнях, О. Морозов зазначає, що вона «розглядалася як особистісна категорія, і суперечки в основному велися з приводу уточнення її трактування, а саме: креативність як дивергентне мислення (Дж. Гілфорд, О. К. Тихомиров), або інтелектуальна активність (Д.Богоявленська, Л. Єрмолаєва-Томіна), або як інтегрована якість особистості (Я. Пономарьов та ін.) [5, с. 69].

В даний час можна говорити про розуміння креативності як здатності, що відбиває властивість створювати оригінальні цінності, приймати нестандартні рішення, виходити за межі відомого; як інтегральної властивості особистості, що втілює її творчі можливості. Дана тенденція пов'язана з тим, що спочатку креативність розглядалася як функція інтелекту, і рівень розвитку інтелекту ототожнювався з рівнем розвитку креативності. Згодом з'ясувалося, що рівень інтелекту корелює з креативністю лише до певної межі, а надто високий інтелект перешкоджає креативності («теорія інтелектуального порогу» Е. Торренса). Отже, в даний час креативність розглядається як незалежна від інтелекту функція цілісної особистості, що залежить від цілого комплексу її психологічних характеристик (Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Р. Вайсберг, К. Роджерс, А. Маслоу, Т. Амабайл та ін.). Відповідно, центральний напрям у вивченні креативності – виявлення особистісних якостей, з якими вона пов'язана, а відтак погоджуємось з Т.Баришевою, Ю.Жигаловим, які визначають креативність як системне (багаторівневе, багатовимірне) психічне утворення, яке не тільки включає інтелектуальний потенціал, а й пов'язаний з мотивацією, емоціями, рівнем естетичного розвитку, екзистенційними, комунікативними параметрами, компетентністю тощо.

Це знайшло відображення і в інвестиційній теорії креативності Р. Стернберга та Т. Любарта. Відповідно до неї, ініціювання оригінальної програми та втілення її в життя залежать від когнітивних, особистісних та мотиваційних ресурсів людини, а також від умов середовища. Таким чином, йдеться про синдром креативності. Для каталізації креативності необхідна наявність кожного з цих ресурсів, хоча силою одного можна компенсувати нестачу інших [7].

Критеріями оцінки креативності традиційно залишаються параметри, висунуті Дж. Гілфордом: продуктивність, гнучкість, оригінальність, розробленість. Д. Перкінс запропонував модель параметрів і характеристик креативності, яку назвав моделлю шестикінечних сніжинок (Six-trait Snowflake Model of Creativity). Основними елементами креативності цей психолог вважає: наявність сильного внутрішнього спонукання, здатність виходити за межі при рішенні проблем, ментальну мобільність, готовність ризикувати і помилятися, прийняття сторонніх точок зору, внутрішню мотивацію.

О.Антоновою розроблено найбільш ґрунтовну систему основних параметрів, які характеризують педагогічну креативність:

1) здатність до здійснення творчого підходу у педагогічній діяльності (креативність): швидкість мислення; здатність швидко і без внутрішніх зусиль переключатися з однієї ідеї на іншу; здатність до генерування ідей, які відрізняються від загальноприйнятих (пошук нових форм, методів, засобів навчальної та виховної діяльності); відчуття витонченості ідеї; здатність дивуватися; відкритість та інтерес до всього нового; здатність приймати рішення в ситуаціях невизначеності, не лякатися власних висновків і доводити їх до кінця; здатність до гнучкого образного мислення, яке може проявлятися у конструюванні нової оригінальної наочності; гнучкість словесного мислення, яскрава образна мова; вибірковість до пізнання нового; пошуково-перетворюючий стиль мислення; творча фантазія, розвинене уявлення; проблемне бачення ситуації; здатність «порушувати спокій»; здатність глибоко занурюватися у привабливу діяльність; прагнення до винаходів, творчості; інтерес до загадок, парадоксів, імпровізації; здатність самостійно приймати рішення; здатність швидко переключати увагу;

2) здатність постійно розвивати творчий педагогічний досвід, компетентність: бажання підвищувати професійну компетентність, отримувати нові знання, розвивати відповідні вміння, навички педагогічної діяльності; здатність швидко знаходити, набувати у творчих пошуках нові знання, розширювати свій професійний кругозір; уміння цілеспрямовано вивчати питання або проблеми, пов'язані із педагогічною діяльністю; почуття задоволення від збагачення досвіду педагогічної діяльності і водночас – творчого невдоволення рівнем досягнень, як умова подальшого зростання професійної компетентності;

3) здатність формувати та реалізувати творчу стратегію педагогічної діяльності: стійка потреба у систематичному збагаченні досвіду педагогічної діяльності; здатність до самостійного формування глибоких і систематичних знань у процесі вирішення ключових навчальних та виховних проблем; уміння розробляти гнучку стратегію творчої педагогічної діяльності на основі визначення мети й побудови відповідної до неї програми; здатність мобілізувати власний досвід, або швидко набувати додаткової компетентності з метою розв'язання важливої та складної педагогічної проблеми; почуття відповідальності при виконанні творчих професійних завдань [1, с.50-51].

Зважаючи на те, що професійна діяльність педагога найпершої сходинок освіти має специфічні відмінності від діяльності педагога загалом, вважаємо доцільним визначити ряд основних напрямів місця та прояву креативності у професійній діяльності вихователя.

По-перше, педагог дитячого садка виховує і навчає дітей, що, зважаючи на вікові особливості, мають низький рівень розвитку вольових якостей. А отже, в основі підтримання дисципліни у групі лежить інтерес дітей (не сформованість довільності компенсується за рахунок природної дитячої допитливості). Організація

цікавої діяльності потребує від педагога чималих творчих зусиль, а безпосередність та низький самоконтроль дошкільників потребує постійної імпровізації з боку вихователя.

Провідний вид діяльності дошкільника ставить високі вимоги до вміння вихователя якісно організувати сюжетно-рольові гри. Методи та прийоми керівництва грою вимагають високого рівня креативності вихователя.

Щодо навчальної діяльності зазначимо, що у багатьох працях педагогічного спрямування автори наголошують на необхідності превалювання індивідуальних форм навчальної роботи та диференціації навчального змісту (А.Богущ, З.Борисова, Н.Денисенко, Л.Зайцева, В.Кузьменко, Н.Лисенко, Т.Поніманська, О.Фунтікова та ін.). В. Кузьменко в даному контексті зазначає необхідність здійснення *внутрішньогрупової* та *внутрішньогрупової диференціації*, що потребує постійної роботи педагогів у напрямі підвищення професійної майстерності та творчого підходу до виконання професійних обов'язків, оскільки підготовка до таких видів занять зростає як якісно, так і кількісно.

Чимале місце в роботі вихователя займає керівництво побутовою діяльністю дітей, що за своєю специфікою є однією з найменш регламентованих та вимагає вміння педагога швидко реагувати та коригувати власну діяльність.

Одним з чинників розвитку дитини є зовнішнє (розвивальне) середовище, в якому відбувається педагогічний процес і яке є його важливою складовою частиною. Усі його елементи покликані забезпечувати і стимулювати вільний вибір і зміну видів діяльності дитини, створювати актуальні для неї і доступні для її розвитку проблемні ситуації. Для цього вони повинні бути інформативними, емоційними та містити в собі в собі пізнавальну та емоційну новизну. Зважаючи на низьку матеріальну забезпеченість сучасних дошкільних закладів, це завдання постає як складна проблема, що потребує знання вихователем вікових та індивідуальних особливостей дітей, володіння естетичними навичками та, звичайно, креативністю.

Одним з найбільш актуальних питань психології творчості постає проблема можливості та методів розвитку креативності особистості. Деякі дослідники (Ф.Баррон, Х.Грубер, Т. Амабель) вважають, що тренувати креативність не можна, оскільки креативний процес виникає тільки в результаті збігу багатьох факторів: індивідуальних особливостей людини, необхідних навичок, наявності проблеми, спеціального оточення. Однак ряд авторів у своїх дослідженнях доводять можливість розвитку креативності за допомогою різноманітних методів: рішення творчих задач Р.Крачфилда, активізація творчого начала в мисленні за допомогою фольклору Н.Багадасарової, метод імпровізації в діях на сценічному майданчику Н.Рождественської, метод проблемного навчання М.Махмутова, евристичне навчання А.Хуторського тощо.

Висновки. Отже, одним із важливих завдань вузівської підготовки постає формування креативності як здатності до педагогічної творчості майбутнього спеціаліста дошкільної освіти. Педагогічна креативність розглядається як багатоаспектна та системна особистісна якість, а отже її формування можливе за умови чіткого визначення її особливостей і структури та цілеспрямованого розвитку її складових елементів. Одним з найбільш актуальних питань постає проблема пошуку ефективних методів розвитку креативності особистості.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Зважаючи на вищезазначене, вважаємо, що необхідним є визначення поняття «педагогічна креативність вихователя» та її складових компонентів на основі специфіки професійної діяльності вихователя та інноваційних процесів, що відбуваються в дошкільній освіті, а також виявлення методів дослідження та ефективного формування визначеної якості.

Список використаних джерел:

1. Антонова О.Є. Креативність як провідний компонент у структурі особистості вчителя/ О.Є. Антонова // Креативна педагогіка. Наук.-метод. журнал. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Вінниця, 2011. – Вип. 4. – С.44-51.
2. Базовий компонент дошкільної освіти // Дошкільне виховання. – 2012. – №7. – С. 4-19.
3. Дружинин В.Н. Психология общих способностей/ В.Н. Дружинин – СПб.: Питер, 1999. — 356 с.
4. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці/ В.О. Моляко. – К.: Знання, 1989. – 48с.
5. Морозов А. В. Формирование креативности преподавателя высшей школы в системе непрерывного образования: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Морозов Александр Владимирович. – М., 2004. – 445 с.
6. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник / С.О. Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 344 с.
7. Sternberg R.J., Lubart T.I. Investing in creativity / R. Sternberg, T. Lubart //American Psychologist. 1996. V. 51. P. 677-688.

Резюме. В статті розглядається проблема формування креативності вихователя ДООУ як важливішої передумови педагогічного творчості. Автор розкриває поняття педагогічного творчості, аналізує традиційні погляди на феномен педагогічної креативності, котра визначається як багатоаспектне і системне особистісне якість. Особливу увагу приділено визначенню місця та напрямів проявлення креативності в професійній діяльності вихователя дошкільного освітнього закладу.

Ключевые слова: творчество, креативность, педагогическое творчество, педагогическая креативность, игровая деятельность, индивидуализация, дифференциация, развивающая среда.

Summary. The article describes the problem of forming creative educator preschool educational establishment. The author reveals the basic approaches to the essence of pedagogical creativity. Willingness to pedagogical creativity is seen as a function of the level formation educator's creativity. The concept of "creation" and "creativity" are analyzed, their basic differences are defined. The traditional views on the phenomenon of pedagogical creativity are considered. Pedagogical creativity defined as multifaceted and systematic personal qualities. Attention is drawn to a specific location and directions manifestations of creativity educator's professional activities.

Key words: creation, creativity, pedagogical creation, pedagogical creativity, playing activity, individualization, differentiation, developmental environment.

УДК 378.091.2:159.9-051

І.А. ДРУЖИНІНА

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

Резюме. У статті проаналізовано концептуальні теоретичні підходи до вивчення проблеми професійного навчання психологів, розкрито особливості системи практичної підготовки майбутніх спеціалістів у галузі психології в рамках сучасної вищої освіти, виокремлено умови ефективного професійного становлення фахівців.

Ключові слова: професійна підготовка, практичні та інтерактивні методи навчання, студенти-психологи, активне соціально-психологічне навчання, особистісний розвиток.

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем сучасної освіти є професійна підготовка фахівця-психолога, професійні вміння якого відповідали б актуальній потребі вирішення складних соціальних завдань, пов'язаних з розбудовою України як демократичної держави.

У сучасних дослідженнях прийнято виділяти два аспекти формування професіоналізму майбутнього практичного психолога: оволодіння необхідними теоретичними знаннями, а також вміннями, що відповідають практичній спрямованості професії. Важливим залишається і розвиток особистісних рис психолога та володіння максимально вираженими професійно важливими якостями, що є передумовою ефективного здійснення професійних функцій в рамках психодіагностичної, психокорекційної, консультаційної, психотерапевтичної, тренінгової, психопрфілактичної роботи. Відповідно, на перший план виходить питання не просто підвищення рівня теоретичної професійної підготовки студентів-психологів, а насамперед створення умов для практичної насиченості педагогічного процесу професійного становлення майбутніх фахівців на будь-якому етапі навчання.

Мета статті – розглянути теоретичні та практичні підходи до проблеми сучасної професійної підготовки студентів-психологів та виокремити ряд умов успішного професійного становлення майбутніх фахівців у період навчання у ВНЗ.

Вклад основного матеріалу. Аналіз літературних джерел показав, що в сучасній вітчизняній психології є чимало досліджень, присвячених різноманітним психологічним аспектам діяльності практичних психологів, вимог до особистості фахівців, особливостей їх кадрової підготовки (Г.С.Абрамова, О.Ф.Бондаренко, М.Й.Боришевський, Л.Ф.Бурлачук, Н.П.Зубалій, Н.Л.Коломінський, С.Д.Максименко, К.Л.Мілютіна, В.Ф.Моргун, В.А.Татенко, Т.М.Титаренко, М.В.Савчин, В.А.Семиченко, В.Г.Панок, Н.А.Побірченко, Н.В.Чепелева, Н.Ф.Шевченко, Т.С.Яценко та ін.). У ряді робіт також предметно представлена необхідність формування професійно важливих якостей особистості майбутнього психолога (О.Ф.Бондаренко, С.В.Васьківська, Ж.П.Вірна, В.В.Власенко, П.П.Горностаї, Л.В.Долинська, Ю.Г.Долінська, В.І.Карікаш, Н.Л.Коломінський, В.Г.Панок, Н.І.Пов'якель, Л.Г.Терлецька, Л.І.Уманець, Н.В.Чепелева, Т.Н.Щербакова, Т.С.Яценко та ін.). У працях даних вчених акцентується увага на створенні системи професійних навичок, які дозволяють досягати професійного успіху, самореалізації, набутті професійної культури спілкування, професійної інтуїції, рефлексії, а також актуалізації професійно важливих особистісних якостей.

Разом з тим, знаходимо думку про необхідність змін в системі освіти і професійної підготовки майбутніх психологів з переорієнтацією на нову особистісно орієнтовану парадигму (Г.О.Балл, О.Ф.Бондаренко, І.А.Зязюн, О.В.Киричук, В.А.Семиченко, В.А.Татенко, Н.В.Чепелева, Т.С.Яценко і ін.).

Підтримуючи потребу в загальній гуманістичній орієнтації в освіті, процитуємо міркування І.А.Зязюна: «Традиційна модель освіти, спрямована на передання майбутньому спеціалісту необхідних знань, умінь, навичок, у наш час втрачає перспективність. Постає потреба змінити стратегічні, глобальні цілі освіти, перемістити акценти зі знань спеціаліста на його людські, особистісні якості, які постають водночас і як мета, і як засіб його підготовки до майбутньої професійної діяльності» [2, с.7].

Як стверджує Н.В.Чепелева, наявна система підготовки практичного психолога зорієнтована головним чином на оволодіння студентами певною системою теоретичних знань, засвоєння зовнішніх вимог, спеціальних умінь та технік. Однак специфіка професії психолога, її спрямованість передусім на надання психологічної допомоги іншим передбачають те, що основним інструментом його роботи, знань, окрім тестів, спеціальних психологічних методик та іншого, має виступати його власна особистість: самооцінка, цінності, образ себе та навколишнього тощо. Вміння вибрати адекватну форму прояву своїх емоцій, здатність володіти собою, керувати власними емоційними станами – показник розвиненої емоційної культури практичного психолога. Все це сприяє повноцінному спілкуванню, дає змогу знайти вихід із складних конфліктних ситуацій [5].